

процесі свого розвитку, навіть за умов їх декларативного визнання у актах законодавства.

Отже, демократія є фундаментальним елементом для конституційного ладу правової держави. Без реального втілення її принципів та інститутів, правова держава не може об'єктивно існувати та розвиватись.

Список використаних джерел

1. Дніпров О.С. Зарубіжний та вітчизняний досвід електронного урядування. Порівняльно-аналітичне право. 2018. №2. С.202–206.
2. Квітка С.А., Соколовська О.О. Електронне врядування як інноваційний механізм взаємодії влади, бізнесу та громадянського суспільства: зарубіжний досвід та передумови розвитку в Україні. Аспекти публічного управління. 2015. №9. С.26–34.
3. Котляров С.Б., Кукушкин О.В., Кечайкина Е.М. Современные признаки правового государства и гражданского общества: проблемы реализации на практике государственного аппарата власти. Вопросы российского и международного права. 2017. №11А. С.5–13.
4. Панкевич І.М. Інститут безпосередньої демократії та розвиток українського конституціоналізму. Вісник Львівського університету. Серія: Юридична. 2013. №58. С.95–102.
5. Пильгун Н.В., Яківчук Ж.В. Історико-теоретичні аспекти розвитку демократії в суспільстві. Юридичний вісник. Повітряне і космічне право. 2017. №1. С.41–47.
6. Скрипникова Л.В., Тутік Л.С., Гринчак М.О. Політологія: навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, 2014. 272 с.
7. Толкачова І., Момотюк В. Конституційно-правове забезпечення безпосередньої демократії в Україні. Национальный юридический журнал: теория и практика. Научно-практическое правовое издание (Республика Молдова). 2018. №2. С. 28–31.

Базан І.

*студентка І курсу юридичного факультету
Тернопільського національного економічного університету
Науковий керівник: к. ю. н., доцент, доктор права
Українського Вільного Університету, завідувач кафедри теорії та
історії держави і права ТНЕУ Кравчук М.В.*

РОЗВИТОК ОСВІТИ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ

Одним із головних проблем в сучасній Україні є проблема розвитку освіти. Її історія тісно пов'язана з історичним минулим країни. Сучасна система освіти в Україні спрямована на досягнення світового рівня, відродження національного характеру, оновлення змісту, форм і методів навчання, збільшення інтелектуального потенціалу держави. Ставши самостійною і незалежною сферою діяльності, вища освіта прагне адаптуватися до нових умов, орієнтуючись на міжнародні стандарти. Як зазначав Т.С. Яровенко: «Основною світовою тенденцією є зміна концептуальних підходів щодо місця освіти у структурі національної економіки та переосмислення її ролі у забезпеченні економічного розвитку. Людина признається найвищою

соціальною цінністю, що вимагає створення нового зразка її освіти» [9, с. 168]. В Україні проводиться активна робота щодо створення умов для визначення освітніх проблем розвитку держави та її регіонів в контексті політичного бачення та постанов рішень на державному рівні. В українському суспільстві все більше усвідомлюється загальна потреба в розвитку освітньої системи. Соціально-економічний і політичний розвиток держави, входження України до світового співтовариства не можливе без структурної реформи національної системи вищої освіти. Ось тому пріоритетним завданням держави є модернізація вищої освіти відповідно сучасних міжнародних вимог [8, с. 199].

У сучасних умовах освіта набуває особливого значення для нагромадження людиною професійних знань, навичок, мотивацій, для формування духовності, розуміння та пізнання людиною свого існування. Значно підвищується роль знань, їх накопичення для виходу на новий рівень інформаційних технологій, докорінний вплив на соціальну природу людини. Порівнюючи освіту України у перші роки незалежності та сьогодні, можна сказати, що вона зазнала суттєвих змін, а саме в якості освіти, способах викладання та ін. Стаття 53 Конституції України проголошує: «Кожен має право на освіту. Повна загальна середня освіта є обов'язковою. Держава забезпечує доступність і безоплатність дошкільної, повної загальної середньої, професійно-технічної, вищої освіти в державних і комунальних навчальних закладах; розвиток дошкільної, повної загальної середньої, позашкільної, професійно-технічної, вищої і післядипломної освіти, різних форм навчання; надання державних стипендій та пільг учням і студентам. Громадяни мають право безоплатно здобути вищу освіту в державних і комунальних навчальних закладах на конкурсній основі» [2].

В умовах сьогодення проводиться реформування системи освіти, яке має на меті її удосконалення. У даному контексті варто згадати слова Лілії Гриневич: «Ми робимо реформи в сферах освіти та науки, бо для безпеки у сучасному світі військової сили недостатньо, потрібен людський капітал. Понад 65% населення України сьогодні, в цю хвилину, дотичні та піддаються впливу системи освіти в Україні. Серед них – 1,3 млн дошкільнят, більш як 3,5 млн школярів, 1,6 млн студентів, близько 300 тис учнів закладів професійної освіти та 18 млн батьків. Насправді ж, по суті, практично все населення нашої держави – продукт системи освіти. Сьогодні не лише ми, а й увесь світ перебуває в освітній кризі та шукає шляхи адаптації до викликів нового часу» [5]. Тобто, освіта є першочерговим фактором в формування особистості, громадянина, який в майбутньому принесе користь суспільству. Україну рухається в напрямку забезпечення ефективнішого навчання, адже, за даними Гарвардського університету, лише 15 % кар'єрного успіху залежить від професійних навичок, в той час коли 85 % – це так звані «м'які» навички, тобто ті, які слугують основою [4].

Розвиток освіти в сучасній Україні відбувається швидкими темпами. Зокрема, для покращення рівня знань у початковій школі Закон України

«Про освіту» зазнав змін [1]. З 1 вересня 2018 року всі першокласники навчаються за новим Держстандартом початкової освіти, який враховує та передбачає запровадження компетентнісного підходу до навчання у наших школах. Саме за рахунок цього можливо стимулювати розвиток м'яких навичок в учнів. Міністр освіти Лілія Гриневич працює над удосконаленням освіти, в

одному з інтерв'ю вона наголосила: «Головна передумова успіху реформи – це продуктивна, партнерська співпраця між нами, між Урядом та місцевою владою. Кожен із нас має зробити свій значний шматок роботи, без якого якісні зміни не відбудуться» [4].

За словами Л. Гриневич «Навчання дітей з особливими потребами – велика проблема сучасної освіти. За кордоном такі діти мають більше можливостей та перебувають на рівних можливостях з іншими. Таким шляхом рухається й Україна. До Верховної Ради було подано законопроект, що містить суттєві зміни в системі освіти. Нова українська школа – реформа нових можливостей для наших дітей, вчителів та батьків, реалізацію її основ забезпечив Закон «Про освіту», однак деталізувати механізми має закон «Про повну загальну середню освіту», проект якого подано у Верховну Раду через Кабмін [5]. Зокрема, законопроект передбачає деталізацію механізмів забезпечення якості шкільної освіти – процедури шкільного аудиту, запровадження педагогічної інтернатури для молодих вчителів, а також врегульовує окремі питання інклюзивної освіти, наприклад, що стосуються можливості батьків супроводжувати дітей з особливими освітніми потребами під час уроків [4].

У цьому плані М. Кравчук звертає особливу увагу на генезис правової освіти. За його твердженням «серед актуальних проблем, що їх висунуло сьогодні незалежної України перед юристами, науковцями та працівниками різних державних і громадських інституцій, є проблема підвищення ефективності правової освіти, формування правової свідомості населення, і в першу чергу дітей, та на цій основі забезпечення дії принципу верховенства права. Адже, верховенство права – це фундаментальний правовий принцип і правова доктрина, яка передбачає, що жодна людина не є вище правового закону, що ніхто не може бути покараний державою, крім як за порушення правового закону, і що ніхто не може бути засудженим за порушення правового закону іншим чином, ніж у порядку, встановленому правовим законом; це підпорядкованість держави та її інститутів правам людини» [3, с.7].

Розвиток освіти в сучасній Україні виражається не лише в реформуванні, а й в забезпеченні навчальних закладів необхідним обладнанням. В багатьох школах, університетах та інших установах обладнання та необхідні ресурси для проведення ефективнішого навчання вже давно вичерпалися, то ж сьогодні проводиться забезпечення закладів освіти необхідним обладнанням. Місцева влада та заклади освіти отримали нові можливості для розбудови оптимальної сучасної інфраструктури шкіл – природничих лабораторій, спортивних залів та інших можливостей для поглибленого вивчення предметів. Міністерство освіти і науки затвердило Положення «Про міжшкільний ресурсний центр» (МРЦ), що набуло чинності 13 лютого 2019 року [7]. «Багатьом закладам наразі бракує ресурсів, обладнання, лабораторій, де учні могли б навчитися застосовувати набуті теоретичні знання на практиці. У міжшкільному ресурсному центрі можуть створювати умови для навчання учнів одразу з кількох закладів, проводити як шкільні, так і позашкільні заняття. Йдеться про обладнання стаціонарних та пересувних лабораторій, учнівських теплиць, зимових садів, виробничих майстерень, басейнів, спортивних майданчиків. Такий підхід дає можливості

сконцентрувати ресурси та забезпечити кращі умови одразу для великої кількості дітей», – пояснила Міністр освіти і науки Лілія Гриневич.

Тривалий час велися дискусії щодо зміни в Законі України «Про освіту» про навчання національних меншин рідною мовою. Стаття 7 даного закону, яка містила ці положення, викликала занепокоєння низки інших країн. Також депутати окремих партій направляли подання до Конституційного Суду про скасування сьомої статті. Міністр закордонних справ України Павло Клімкін передав 7-му статтю закону про освіту на розгляд Венеціанської комісії. Комісія рекомендувала відредагувати статтю 7 та зробити її більш збалансованою. Розглядала дане питання й Рада Європи. «Звичайно, меншини в Європі повинні вільно володіти державною мовою. Це є основним для їхньої участі в суспільстві, і уряд повинен сприяти їхньому навчанню. Але, в рівній мірі, держава повинна забезпечити право і здатність людей широко використовувати свою рідну мову, зокрема в деяких офіційних обмінах. Таким чином, культурні меншини можуть процвітати, їхні громади отримують поважне ставлення, а їхні права будуть захищені», – заявив генсек РЄ. На сьогодні, цей закон набув чинності та активно впроваджується в життя [6].

У контексті розвитку освіти в сучасній Україні варто згадати про створення шкіл для національних меншин, в яких вони мають змогу навчатися рідною мовою. Закон «Про освіту» включає європейські цінності в національну систему освіти, зокрема положення, які дозволяють національним меншинам вивчати свою мову та навчатися нею. Водночас Закон забезпечує роль державної мови як інструменту соціальної єдності та цілісності. Метою впровадження даного закону є надання рівних можливостей всім українським школярам. Закон виправляє дискримінаційну ситуацію, коли діти національної меншини мають дуже низький рівень володіння українською. Це означає, що вони не мають доступу до подальшої освіти в Україні, до роботи, до основних соціальних послуг у всій країні. Їм доводиться або переїжджати за кордон, або залишатися замкненими в своїх громадах. Для різних національних громад України представлені різні моделі організації шкільної освіти, аби дитина могла володіти як рідною мовою, так і державною.

В умовах сьогодення в Україні відбувається модернізація системи освіти яка має велике соціальне значення. Підвищення доступності та ефективності освіти відіграє особливу роль у запобіганні соціальним ризикам: розповсюдженню в дитячому середовищі антисоціальних та девіантних проявів. Таким чином, виявлені в результаті аналізу тенденції надають уявлення про хід освітніх процесів у майбутньому та дозволяють розглядати перспективи розвитку сфери освіти, прогнозувати зміну показників. Результати дослідження можуть служити в якості інформації для керівників органів державної влади і місцевого самоврядування, які опікуються питаннями розвитку освіти, задля розробки науково-обґрунтованої його стратегії. Отже, існуюча сфера освіти України має значні потужності й науковий потенціал, що при вирішенні виявлених проблем можуть забезпечити прискорений інноваційний розвиток цієї сфери. Перспективою подальших досліджень у цьому напрямі є розробка та впровадження комплексної багатоваріантної інвестиційної політики в галузі освіти, що, з урахування сучасних світових тенденцій, забезпечить інноваційний розвиток на різних рівнях освітньої системи України.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про освіту» від 19.01.2019 р. URL. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (дата звернення: 25.02.2019 р.).
2. Конституція України від 21. 02. 019 р. URL. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 25. 02. 2019 р.).
3. Кравчук М.В., Мудрак Р. М. Юридична клініка – інноваційних напрямок розвитку правової освіти в Україні”. Верховенство права у новітніх законодавчих реформах: доктрина та практика: збірник матеріалів Міжнародної юридичної науково практичної конференції “Актуальна юриспруденція”, м. Київ 11 грудня 2014 року. Тези наукових доповідей. К., 2014 року. С. 7-30. URL. http://www.legalactivity.com.ua/index.php?option=com_content&view=category&id=109%3A1-1214&Itemid=135&layout=default&lang=ru (дата звернення: 25.02.2019р.).
4. Міністерство освіти і науки України. Закон «Про повну загальну середню освіту». Київ, 2019. URL. <https://mon.gov.ua/ua/news/liliya-grinevich-uryad-najblizhchimi-tizhnyami-podast-u-vru-zakon-pro-povnu-zagalnu-serednyu-osvitu-sho-zrobit-suchasni-mehanizmi-novoyi-ukrayinskoji-shkoli-realnistyu> (дата звернення: 25. 02. 2019 р.).
5. Міністерство освіти і науки України. Зміни в системі освіти. Київ, 2018. URL. <https://mon.gov.ua/ua/news/liliya-grinevich-mi-robimo-reformi-v-sferah-osviti-ta-nauki-bo-dlya-bezpeki-v-suchasnomu-sviti-vijskovoyi-sili-nedostatno-potriben-lyudskij-kapital> (дата звернення: 25. 02. 2019 р.).
6. Освіта нацменшин. Укрінформ: веб-сайт. URL. <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/2483877-osvita-nacmensin-agland-nagadav-so-znanna-derzavnoi-u-evropi-obovazok.html> (дата звернення: 26. 02. 2019 р.).
7. Положення «Про міжшкільний ресурсний центр» від 13. 02. 2019 р. URL. <https://mon.gov.ua/storage/app/media/news/%D0%9D%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%BD%D0%B8/2019/02/13/nakazzareestrovaniymyu.pdf> (дата звернення: 25. 02. 2019 р.).
8. Чернікова Л. Ф. Розвиток освіти в сучасній Україні. Освітньо-правовий аспект. Вопросы духовной культуры. Київ, 2015. URL. <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/92838/49-Chernikova.pdf?sequence=1> (дата звернення 25. 02. 2019 р.).
9. Яровенко Т. С. Тенденції та проблеми розвитку освіти в Україні. Економічний вісник НТУУ «КПІ». Дніпро, 2016. С. 167-172.

Базилевич О.

*студентка IV курсу юридичного факультету
Тернопільського національного економічного університету
Науковий керівник: к. ю. н., доцент кафедри
теорії та історії держави і права ТНЕУ Подковенко Т. О.*

ПРАВОРОЗУМІННЯ ЯК ОСНОВА ЮРИДИЧНОЇ НАУКИ ТА ПРАКТИКИ

Проблема розуміння права протягом багатьох століть і до сьогоднішнього дня вважається однією із «вічних» проблем правової науки. Розуміння сутності права або праворозуміння є основоположною категорією в юриспруденції. Ані форма державного устрою, ані високий рівень розвитку юридичної науки чи